

S2020/09429

Socialdepartementet
103 33 StockholmPromemorian Vissa undantag från bestämmelserna om karensavdrag

Enligt promemorian är avsikten med lagförslaget om ändringar i sjuklönelagen, att möjliggöra för att i kollektivavtal göra undantag från karensavdragsbestämmelserna för vissa yrkesgrupper under en begränsad tid, på så sätt att karensavdraget slopas. Sjuklön ska då utgå från dag 1 i sjuklöneperioden utan karensavdrag.

Avtal, inklusive kollektivavtal, om t.ex. karensavdragets storlek eller förekomst är enligt 2 § första stycket sjuklönelagen ogiltiga bara om de innebär att arbetstagarens rättigheter enligt den lagen upphävs eller inskränks. I promemorian påpekas att detta bör innebära att det redan i dag är möjligt att i kollektivavtal avtala bort karensavdraget. Arbetsdomstolen delar den bedömningen. Ett sådant avtal är inte ogiltigt, eftersom det är till fördel för arbetstagaren.

I promemorian anförs dock att sådana avtal skulle strida mot intentionerna i lagen och vad som framgår av förarbetena. Vad som där anförs innebär dock, enligt Arbetsdomstolens mening, inte att ett sådant avtal skulle bli ogiltigt. Lagtexten är otvetydig.

I 2 § andra stycket första meningen sjuklönelagen anges när avvikelser, trots vad som anges i första stycket, får göras genom s.k. centrala kollektivavtal, dvs. när ett centralt kollektivavtal i ett enskilt fall får, utan att bli ogiltigt, innebära att arbetstagarens rättigheter enligt lagen inskränks. Regleringen i andra stycket andra meningen om att det i centrala kollektivavtal får bestämmas om den närmare beräkningen av sjuklönens storlek och karensavdraget enligt 6 § sjuklönelagen rör, som Arbetsdomstolen ser saken, inte inskränkningar av arbetstagarens rättigheter enligt lagen, utan tvärtom utvidgar dem genom att innebära högre sjuklön eller lägre karensavdrag än enligt lagen. Detta får också anses framgå av förarbetena, där det bara talas

om kollektivavtal om lägre sjuklön respektive högre karensavdrag (prop. 1990/91:181 s. 71 f. och prop. 2017/18:96 s. 68).

I promemorian föreslås att det i 2 § andra stycket sjuklönelagen ska införas en regel om att det ska vara tillåtet att i centrala kollektivavtal bestämma att det inte ska göras något karensavdrag. Detta är dock som redan anförts en utvidgning av arbetstagarens rättigheter i förhållande till lagen som inte träffas av ogiltighet enligt första stycket. Utgångspunkten för den föreslagna regleringen är felaktig.

Sammanfattningsvis ger sjuklönelagen arbetstagare rätt till sjuklön, men hindrar inte kollektivavtal eller personliga avtal som ger arbetstagaren rätt till bättre förmåner vid sjukdom. Arbetsdomstolen **avstyrker** därför de framlagda lagförslagen.

Frågan är då vad förslagsställaren vill uppnå. Promemorian tycks ge uttryck för uppfattningen att det finns skäl att begränsa avtalsfriheten för arbetsmarknadens parter när det gäller att slopa karensavdrag, med hänsyn till de negativa effekter sådan kollektivavtalsreglering skulle kunna ha för samhällsekonomin (se promemorian s. 24–25). En sådan uppfattning synes mindre väl förenlig med synsättet att arbetsmarknadens parter bär ansvaret för att löner och anställningsvillkor utvecklas på ett sätt som är gynnsamt för samhällsekonomin, vilket riksdagen återkommande givit uttryck för. Om man trots detta vill uppnå att avtal om slopat karensavdrag bara ska vara giltiga om vissa förutsättningar är uppfyllda, måste detta enligt Arbetsdomstolens mening uttryckligen föreskrivas. Det kan lämpligen ske genom ett tillägg i 2 § första stycket sjuklönelagen av ungefär följande innebörd.

Ett avtal som innebär att arbetstagarens rättigheter enligt denna lag upphävs eller inskränks är ogiltigt i den delen. Ett avtal som innebär att [sjuklönen är högre eller karensavdraget lägre än enligt 6 § | något karensavdrag inte ska göras] är också ogiltigt i den delen. Sådant avtal är dock inte ogiltigt om det föreskrivs i ett kollektivavtal som på arbetstagar sidan har slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet under förutsättning att

1. det finns särskilda skäl för det med hänsyn till risken för att arbetstagare i arbetet sprider infektionssjukdom till grupper som kan drabbas särskilt hårt av sådan sjukdom, och
2. avtalet bara avser karensavdrag för perioden den 1 augusti 2021 till och med den 31 januari 2023.

Om det införs en reglering som den ovan föreslagna behöver även sista meningen i andra stycket omformuleras, gärna genom ett nytt tredje stycke varigenom det framgår att en arbetsgivare som är bunden av sådant kollektivavtal som avses i första eller andra stycket får tillämpa det på s.k. utanförstående arbetstagare.

Såvitt Arbetsdomstolen känner till finns det inga centrala kollektivavtal som går längre än till att föreskriva om den närmare beräkningen av sjuklön eller

karensavdrag. Det bör därför inte bli aktuellt att överväga de komplikationer som kan finnas med lagstiftning som gör redan träffade kollektivavtal ogiltiga.

Som framgår av det skisserade författningsförslaget anser Arbetsdomstolen att kravet på särskilda skäl under alla förhållanden bör förtydligas i lagtexten på lämpligt sätt. Att i lagtexten bara tala om särskilda skäl är för oprecist när det handlar om giltigheten av ett rent civilrättsligt avtal.

Detta yttrande har beslutats av ordförandena Cathrine Lilja Hansson, Karin Renman, Jonas Malmberg och Sören Öman.

På Arbetsdomstolens vägnar

Cathrine Lilja Hansson